

הישיבה השלושים ותשע

ביום י"ט בתמוז תש"ך בשעות 9.30 בבוקר — 1 בצהריים בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים : חבר הכבוד הא' סלושץ.

החברים האדונים אברמסון, אורבך, בן־חיים, בנעט, גרינברג, טור־סיני (יו"ר),

ייבין, מלמד, מירסקי, סדן, פולוצקי, רבין, ריבלין, שירמן.

החברים־היועצים : הגברות גולדברג וגרבל והאדונים לייבל, קרוא, שבטיאל,

שלי, שמיר, שפאן.

המנהל האמרכלי הא' א' מנור.

המוזכרים המדעיים : האדונים איתן, אסטרחק, דותן, הנמן, מדן, מנצור.

אורח : הא' לאנג.

מומחים : חברי הוועדה למונחי המנהל הציבורי האדונים גוטמן, גרינוואלד

והרטום.

חבר הוועדה למונחי החינוך : הא' אורמיאן.

חברי הוועדה למונחי הביטוח : האדונים סואן, שלו.

הצטדקו : האדונים אירמאי, בלאו, בן־נון, ברגרין, הזו, מלצר, פרץ.

סדר היום : א. מונחי המנהל הציבורי א' — סיום הדיון

ב. מלים בשימוש כללי

ג. מונחי החינוך א' — ב' — דיון ואישור

ד. מונחי הביטוח — דיון ואישור

א. הא' דותן : הוועדה למונחי המנהל הציבורי בצירוף הא' טור־סיני, בן־חיים ומירסקי

התכנסה ודנה שנית במונחים, שלא הוכרעו בישיבה הקודמת של המליאה. הצעתה של הוועדה

מובאת בזה לאישור המליאה.

שירות התמד — career service

עובד בשירות התמד — career employee

הוועדה שקלה את כל ההצעות שהושמעו במליאה : מסלול, קבע, נתיבה, ואף הצעות

חדשות אחרות, ואחרי בירור מעמיק לא ראתה דרך אחרת אלא להציע את הצעתה הראשונה

של הוועדה : שירות התמד.

הא' טור־סיני : בזה אין אנו קובעים מלה ל־career בכלל, אלא רק את הצירופים

employee, career service.

הא' גרינברג מציע : שירות המעלה.

הא' טור־סיני : בדרך כלל אין דנים במליאה בהצעה חדשה.

בעד שירות התמד הצביעו 10 ; נגדו — 3.

ה הצעה שירות התמד, עובד ב(שירות) התמד

נתקבלה.

הא' דותן : המונח הבא :

משפרת תחלית — starting salary

הוועדה שקלה את כל ההצעות, שהושמעו בישיבה הקודמת : התחלית, התחלית, התחלית.

תחלית, ראשית. נדרש כאן שם תואר, שיוכל להתחבר אל צירופים שבסמיכות, ומשום כך לא

יכלה לקבל משכורת ראשית. בשימוש יהא צורך לדבר על משכורת יסוד תחילית. משכורת יסוד ראשית לא יובן. הוועדה מציעה לאשר: משכורת תחילית.

הא' מירסקי: התנגדתי למונח זה בישיבה הקודמת. הצביעו על המונח הזה, ונתקבל המונח משכורת ראשית, אלא שאח"כ אמרו המומחים, שהמושג לא הוברר כראוי. השתתפתי בבירור הנוסף. התערור עניין של צירוף, אבל הוא עניין סגנוני ואיננו נוגע למונח עצמו. אני מציע, שההחלטה שהחלטנו קודם לכן תהיה שרירה וקיימת.

הא' טורסיני: ההצבעה הראשונה בוטלה ע"י המליאה במפורש, והעניין הוחזר לוועדה. הוועדה מצאה, שמצד הלשון אפשר היה לומר משכורת ראשית, אלא שאין זה מדויק. יש גם חשש לטעות, שיקראו משכורת ראשית, במקום ראשית. לאחר בירור ממושך יחד עם המומחים הגענו להסכם, שיש לומר: משכורת תחילית.

הא' שבטיאל: לעניין ראשית — במקרא ראשית זהו מבחר. ולעניין משכורת, אינני יודע, אם יש רשות לערער על מה שנתקבל, אבל מן הדין היה לומר תחילת שכר, ולא משכורת. הא' טורסיני: אין דנים עתה במונחים שכר ומשכורת. התפתחות לשוננו לא נגמרה; גם הצעות רבות של בן־יהודה במילוננו לא נתקבלו. נדמה לי, שזו הבחנה מוצלחת, שמבדילים היום בין שכר סתם ובין משכורת חודשית, זמנית. חובתי להביא ראשונה להצבעה את הצעת הוועדה.

הא' אורבך: הוועדה למונחי דקדוק עוסקת במונח prefix, ולכך מקובל תחילית.

הא' טורסיני: היא נקראת תחילית, משום שהיא מתחילה.

הא' רבין: לפני הוועדה היו שתי הצעות אחרות, התחלתית, התחלתית, וביטלנו אותן מטעמים דקדוקיים וסגנוניים.

הא' טורסיני: ראינו, שהתחלתית אינו נוח לשימוש. אחרי דיון מעמיק מציעה הוועדה בעניין זה: משכורת תחילית.

בעד משכורת תחילית הצביעו 13; נגדו — 5.

נתקבל: משכורת תחילית.

הא' דותן: המונח הבא:

רְפוּז — pool

הכוונה למקום או ליחידת המשנה, שבהם מרוכזים עובדים בשירות אחד או בתהליך עבודה אחד (למשל, כתבניות), או למקום, שבו מרוכזים כלים המיועדים לשימוש אחד (למשל, מכוניות).

ההצעה הראשונה הייתה רְפוּז, ובדיון נוסף הוחלט להסירה, כיוון שבצורה זו שוב אין שומעים את הקשר אל רִפוּז בגלל רפיון הכ"ף. הוועדה מציעה ריכוז, וכך נהוג למעשה בשימוש היום.

הא' לייבל: הוועדה, באמרה רְפוּז, ודאי רצתה שיהיה שם־עצם, ולא שם־פעולה. לי נדמה שאפשר לומר: צָבֵר.

הא' טורסיני: ספור, צבור, דבור, קבוץ ועוד הם גם שמות־עצם, ולא רק שמות־פעולה. הא' קרוא: המלה מרכז לקוחה מן הקל. מותר אפוא לגזור שם רְפוּז (בסגולים), המזכיר רְפוּז, והוא יותר טוב מריכוז, הלקוח מבנין פיעל, שנתחדש רק בדור אחרון.

הא' טורסיני: ריכוז התפתח מתוך מְרַכֵּז, בכ"ף דגושה. רְפוּז בלי דגש בוודאי תישמע כרכס. האנלוגיה דורשת כאן כ"ף דגושה.

הא' רבין: האם האקדמיה קובעת, ששרשים עבריים עם דגש ובלי דגש הם דברים נפרדים? לי אין קביעה כזו נראית רצויה.

הא' טורסיני: יש שרשים, שבבנינים שונים הוראתם שונה. קבעתי כאן עובדה קיימת בלשון — ולא הצעתי, שנחליט על אסור ומותר.

הא' שפאן: הצעת הא' לייבל צָבַר לא הועלתה לפני הוועדה, והיא טובה. אולי נשוב ונדון בה?

הא' שלי: כבר קבעה האקדמיה את המלה צובר לעניין bulk. אם נקבל הצעת מר לייבל, נצטרך תמיד לנקד, ובלי ניקוד לא נדע למה הכוונה.

הא' בן-חיים: רצוני להזכיר לחברים, ש־pool של כתבניות במשרד נקרא עכשיו "חדר ריכוז הכתבניות", והשאלה היא, אם שימוש זה פסול או לא. אילווא היה ביטוי זה נוהג, אפשר היה להציע הצעה חדשה. עכשיו שהוא נוהג, מה מכריחנו לפסול אותו? אפילו ריכוז הכתבניות בלא חדר כשר בעיניי, שכן אפשר שתהא המלה ריכוז מביעה את הציבור שנתרכזו. אני מציע לאשר את החלטת הוועדה המורחבת.

בעד ריכוז הצביעו 14; נגדו — 4.

נתקבל: ריכוז — pool

הא' דותן: המונחים הבאים:

(א) הִסִיר לְזִמָּן, (ב) תָּלָה — to suspend

(א) הִסְרָה זְמַנִּית, הִסְרָה לְזִמָּן, (ב) תָּלִיָה — suspension

ל־to suspend (שתי הוראות: א) הִסִיר את העובד ממשרתו הסרה זמנית, מבלי שנותק הקשר של העבודה, עד להחלטה סופית ומוסמכת על גורל העובד (בעיקר כשתלוי ועומד נגדו דיון פלילי או משמעתי); ב) דחה את המשך הטיפול בפרשה מסוימת. אמנם ראוי היה לתרגם שתי הוראות אלה בפועל תלה כשימוש במקורות, אלא שאי אפשר לתלות אדם; עכ"פ לא זו כוונת suspension. לכן הניחה הוועדה תלה להוראה השנייה בלבד, וכשהכוונה ל־suspension של אדם הציעה הסיר לזמן. ומכאן שמות הפעולה: א) הסרה זמנית, הסרה לזמן, ב) תלייה. הצעתה הראשונה של הוועדה הייתה א) הִשְׁעָה (ב) הִתְלָה; וראוי להדגיש, שמלים אלה התחילו להתקבל בשימוש, והן נוהגות בלשון חוקים.

הא' טורסיני: הצענו מלים המשמשות בלשון.

הא' שפאן: הא' דותן השתמש בהסברתו בשתי מלים: הסיר, דחה. למה לא נקבע מלים אלה?

הא' ייבין: דחייה ותלייה הם עניינים שונים. דחייה יכולה להיות מוחלטת או לזמן מוקצב. אסור לערבב שני הדברים. בהזכרת תלייה יש הרגשה בלתי נעימה, לא כל כך בפועל כמו בשם־הפעולה. להפעיל התלה יש עוד יתרון, והוא שצורה זו משמשת כבר הרבה שנים ונכנסה לחוק. לכן אני ממליץ על התלה להוראה ב/, כי הפעיל זה נותן הבחנה והבהרה מסוימת.

הא' שלי: איני יכול להתנגד להסיר לזמן, שהוא צירוף עברי כשר, אם כי לדעתי אין זה מונח מוגדר, אלא ביטוי כללי, וספק אם עשוי להניח דעתם של בעלי מקצוע, המבקשים מונח מיוחד לפעולה זו, שיש בה משום ענישה. אני מתנגד לתלה בשביל suspension של החלטה וכדומה. מר ייבין העז והזכיר, שמונח זה קיים בספרות המשפטית ובחוק זה שנים רבות עוד מלפני קום המדינה. לצערי, כשאני הערתי על כך בוועדה, נאמר לי בפסקנות, שאין זה נימוק. לדעתי, חייבת האקדמיה שלא לזלזל במה שהוא מקובל, ואם אך יש אפשרות מניחה את הדעת להשתמש במונח מקובל — יש להכשירו ולקיימו, שאם לא כן, יתמרד הציבור ולא יציית.

תלה, בבניין הקל, תפוס לשני עניינים, מלבד משמעותו היסודית. לדברים שאין אירועם ודאי, אלא הם תלויים באירוע אחר (contingent), אנו אומרים תלויים ("הדבר התלוי"). אם שופט עומד בכירורו של משפט, שנמשך והולך, הרי המשפט תלוי (pending). וידוע השימוש

משפטים תלויים. אך אם השופט מפסיק את בירורו בכלל, לזמן בלתי מסוים, ואין ידוע, אם יחזור אליו או לא, הרי החלטתו suspended, וקוראים לזה במקצוע מותלה. האפשר שלא להבחין בין pending ל-suspended? אני מבקש, שתתירו להשתמש גם בהתלה.

הא' לייבל: יש דחיית צום או חג למחר או למחרתיים. הקושי בנדחה הוא, שאפשר לחשוב, כי העניין נדחה לגמרי, אבל אפשר לומר: דחוי.

הא' בן-חיים: לאחר שלא הוכרע הדבר במליאה, חזרה וישבה הוועדה עם עוד שלושה חברים. יש להתפלא על החברים, שישבו בוועדה, ועתה הם מציעים לשנות את הצעתה. ההגדרה למונח suspend — "דחה את המשך הטיפול בפרשה מסוימת", אם היא נכונה, הרי יש לקבוע דחה. וזו המלה שהוועדה משתמשת בה בהגדרתה. ואם אין ההגדרה נכונה, והכוונה תליית הטיפול בעניין עד למועד מסוים — הרי יש לכך מונח תלה מדורי דורות. מה נכון בהגדרה?

הא' טור-סיני: בפועל דחה השתמשו במקום שלא רצו להשתמש במלה תלה. אבל הכוונה להסרת הדבר לא לזמן קבוע, אלא עד להחלטה. העונש הוא תלוי, אלא לגבי העוֹבֵד לא נשתמש בתלוי. ההגדרה נכונה. לכן אין זה צריך לבלבל את השומעים.

הא' בן-חיים: אם הפירוש הוא, שדוחים עד לבירור ולהחלטה, הרי המונח המכוון הוא תלה בקל. מדוע נבטל מונח, שקיים במשנה, ונשנה אותו לבניין הפעיל, שאין לו אסמכתא מספיקה? 1800 שנה בקירוב של שימוש המונח תלה חזקתן גרועה מחזקת 8—10 שנים, שבהן הוכנסה מלת התלה בטעות?

הא' טור-סיני: אסכם הדיון במונח זה: אין ספק, שתלה הוא המונח, שבא במקורות שלנו. אמנם נמצא גם התלה, אבל אין זה המונח המשפטי. אומרים, שתלה קשה לשימוש היום במשפט, ומוטב להשתמש בצורה שאיננה תפוסה כלל, ולשם כך הציעו להשתמש בבניין הפעיל. מובן, שאם אפשר, מוטב לנהוג לפי השימוש במקורות. נצביע תחילה על המונח, שימש לגבי עונש וכדומה.

בעד תלה, תלייה הצביעו 18.

נתקבל: תלה, תלייה.

הא' טור-סיני: מי בעד הוספת התלה, התליה?

בעד התלה, התליה הצביעו 8; נגד — 8.

היושב ראש מכריע בעד הוספת התלה.

נתקבל: תלה, התלה; תליה, התליה.

הא' טור-סיני: להוראה הראשונה (א) הצעת הוועדה היא: הסיר לזמן, הסרה זמנית. הא' מירסקי מבקש להחליף לזמן במלת לשעה. במלה זו ברור יותר המושג של צמצום מאשר במלת זמן. לזמן יכול להיות גם לזמן ארוך.

הא' טור-סיני: הסרה לזמן — הכוונה שבסוף תוכל להיות הסרה לחלוטין. הסרה לשעה — קובע שסופו להיות מוחזר, לכן נראה לי, שלזמן מתאים יותר.

הא' רבין: בישיבה האחרונה של הוועדה עלתה השאלה: יש כמה ארצות, שבהן הסרה זמנית ממשרה קיימת כעונש, ולזה טוב המונח הסרה לשעה. אני מציע לקבל הצעת הוועדה.

בעד הסיר לזמן; הסרה לזמן, הסרה זמנית הצביעו 14;

בעד הסרה לשעה הצביעו 7.

נתקבל: הסיר לזמן; הסרה לזמן, הסרה זמנית.

הא' דותן : המונחים הבאים :

תְּחֻזָּקָה — maintenance
 תְּחֻזִּיק בְּמַצַּב תְּקִינָה, קִיִּים — to maintain

השם תְּחֻזָּקָה איננו חידוש. הוא מקובל ורווח בשימוש, ואיש לא ערער עליו. החידוש הוא בתרגום הפועל to maintain. הצעתה הראשונה של הוועדה הייתה תְּחֻזָּק, וכוונתה הייתה לשמור על הקשר בין השם תְּחֻזָּקָה ובין הפועל. בגלל ההתנגדות לחידוש זה מציעה הוועדה עכשיו החזיק במצב תקין, וכשאינן מקום להבנה מוטעית, גם קִיִּים. תְּחֻזָּקָה אינו עומד לדין.

בעד החזיק במצב תקין, קייס הצביעו 16.

נתקבל : החזיק במצב תקין, קייס.

ב. הא' דותן : המלים, המובאות בזה לאישור, נדונו פעמים רבות בוועדה למלים בשימוש כללי. הוועדה שלחה חוזרים אחדים והודעות־סיכום, קיבלה הערות בכתב ובעל פה, ומתוך התחשבות בתגובותיהם של חברי האקדמיה שינתה את הצעותיה כמה מונים, עד שהחליטה להביאן לאישור המליאה.

—baby-sitter— שומר טף, שומרת טף, או : שומר הטף, שומרת הטף

ההצעה הראשונה הייתה נְטְרָוֹנָי (הצעת הא' סדן). ואולם הצעה זו הייתה, כנראה, יותר מדיי יפה, והכול התנגדו לה. הוועדה חזרה בה והציעה נְטְרוֹן (ע"מ פְּטְרוֹן), נְטְרוֹנִית (ע"מ מְטְרוֹנִית). אף הצעה זו לא נשאה חן בעיני החברים. נתננו דעתנו על כך, שאין בכוחה של האקדמיה לכפות מלים אלה על הקהל, כדרך שהיא יכולה, מכוח החוק, לחייב לפחות את מוסדות המדינה והציבור לקבל את החלטותיה במונחים מקצועיים, כגון במונחי המנהל הציבורי, שדננו בהם זה עתה. מלים אלה באות לעקור שימושים פסולים הנפוצים בקהל הרחב, ודין שיהיו טובות ומתקבלות על דעת הקהל. מאחר שההצעות הקודמות לא נתקבלו בעין טובה אף בחוג המצומצם של חברי האקדמיה, ראתה הוועדה לחזור בה מהצעותיה הקודמות, והיא מציעה את הצירוף הפשוט שומר טף, ובלבד שיעקר הביטוי הפסול שְׂמֵרֵטָף. ההצעה שומר הטף מובאת אף היא לא רק בגלל היותה בנויה ע"ד הביטוי המקראי שומר הטף, אלא גם משום שהה"א חוצצת בה בין שני הגאי ך בצירוף שבלשון נקבה שומרת טף, שהוא עיקר שימוש של ביטוי זה. אתם מתבקשים להכריע בין שתי הצעות אלה או להציע הצעות אחרות.

הא' בנעט : אני מציע שומר טף בלי ה"א הידיעה.

הא' טור־סיני : לא הייתה התנגדות לעצם ההצעה, אלא רק לצירוף ה"א הידיעה, כי היא מיידעת את הצירוף כולו, ואין כאן משרה, כמו במונח שומר הטף.
 הא' מירסקי : אם לא נקבע שומר הטף, יש לחשוש, שהקהל יאמר השומר־טף.

בעד שומר טף, שומרת טף הצביעו 24.

נתקבל ללא התנגדות : שומר טף, שומרת טף.

הא' רבין : אולי כדאי, שהאקדמיה תיתן דעתה, אם יש פועל ממונה זה ואם אפשר להגיד לשומר טף או לא.

הא' דותן : אין הכרח לקבוע צורת פועל בעברית. די אם נחליט, כי baby-sitting היא שמירת טף.

נתקבל ללא התנגדות : שמירת טף.

הא' דותן : המלה הבאה היא :

backing — תְּמוֹכִין

לא באנו לתרגם את המלה backing לכל הוראותיה. באים אנו לפסול את החידוש גיבוי ולעקרו מן השימוש. הוועדה הציעה לכך תחילה שְׁכַם, נתן שְׁכַם, יש לו שְׁכַם. חברים רבים לא נחה דעתם מהצעה זו, והציעו הצעות אחרות כגון : סְמוּךְ, תְּמוּךְ, תְּמוּךְ, חֲזוּק, גִּב, גְּוִי (מן גו) ועוד. הוועדה דנה בכולן והציעה סימוך. אולם גם על כך באו ערעורים בכתב ובע"פ מחברים רבים, ולכן קיבלה הוועדה את הצעתו של פרופ' טור-סיני תימוכין — ע"מ סימוכין, וכדי להתרחק מן הצורה הפועלית.

הא' ייבין מתנגד לצורה תימוכין בנו"ן, שאין לה כל יסוד בעברית.

הא' שמיר : אני מסכים להצעת הא' ייבין, שהצורה בנו"ן אינה רצויה בעברית. אבל האם לא יהיה צורך גם בצורת היחיד בספרות ? אם לוקחים צורת הרבים כיסוד, שוללים צורת היחיד. אינני יודע, מה הרע בתימוך.

הא' טור-סיני : backing הוא מושג אבסטרקטי. מלים רבות כגון קידושיג, אירוסין וכו' הן בדרך כלל בריבוי. נצביע אח"כ על צורת הריבוי, אם היא בנו"ן או במ"ם.

הא' סלושץ : זו אחת המלים האנגליות, שמקורן צרפתי. בעברית מביע זאת הציורוף שכס אחד. מדוע נתרגם מאנגלית דווקא ? או שנאמר מליצה משכס, כמו ש־adossier בצרפתית בא מן dos, שהוא גב, שכס, או שנביע תמיכה באיזו צורה שהיא ; אבל הצורה תימוכין, תימוכים אינה ישרה בעיניי.

הא' טור-סיני : כאן אנו מחפשים תרגום עברי לביטוי השגור באנגלית.

הא' מלמד : בעדות המזרח קוראים סְמוּכִין בשווא. לכן אני מציע : תְּמוֹכִין.

הא' שבטיאל : נראית לי ההצעה במשקל קיסולין, ויש לקבלה בנו"ן, כמו שנאמר קידושיג, אירוסין וכו'.

הא' טור-סיני : צורה כגון תימוכים או תימוכין, גם אם היא כתובה בלי יו"ד, הולכת המסורת בה עפ"י בניין פיעל. אומרים פיטורים, אע"פ שבמקורות אין פועל פיטר. על כך תצביעו.

הא' ריבלין : מציע תְּמוֹכִין. אין לומר תימוכין. קידושים נגזרו מפיעל — קידש אשה. הא' שבטיאל : יש גם : לְקוֹחִים.

הא' אברמסון : ההצעה תְּמוֹכִים היא ע"מ סְמוּכִים. סְמוּכִים הוא עניין אחר, דבר שסומכים עליו.

הא' שירמן : הצורה סְמוּכִים — רבים של בינוני. כאן דרוש שם פועל, והוא לפי משקל קידושיג, אירוסין.

הא' שמיר : מבקש שניתן את הדעת על הפועל. האם תימך ?

הא' דותן : אין צורך בפועל. השימוש יהיה : יש לו תימוכין, נתן לו תימוכין.

הא' טור-סיני : נצביע תחילה על סיום המלה. מי בעד הצורה בסיום — ין — תימוכין ? בעד סיום — ין הצביעו 18.

הא' טור-סיני : מי סבור, שגם תימוכים במ"ם מותר לומר ?

בעד הוספת הצורה בסיום — ים הצביעו 6 ; נגד סיום — ים הצביעו 6.

הא' טור-סיני : עכשיו נצביע על ניקוד גוף המלה.

בעד תימוכין הצביעו 19.

נ ת ק ב ל : ת מ ו כ י ן .

הא' שמיר מבקש להביא הצעתו לצורת היחיד.
הא' טור-סיני: אין יחיד, כמו שאין יחיד של קידושין.

בעד תיחוך הצביעו 5.
ההצעה נדחתה.

הא' דותן: המלה הבאה היא:

cover — שיקף

הא' דותן: אף כאן אין המלה האנגלית עיקר. אנו באים להחליף ביטוי השגור בלשון העיתונאים — כיסוי. מכל ההצעות, שהיו לפנינו, ראתה הוועדה להציע: שיקף את המאורע וכי. הוועדה אינה חוששת מהשימוש הרגיל של שיקוף ברפואה וכיו"ב. התחומים רחוקים זה מזה, וביטוי זה הוא ביטוי מקצוע עיתונאי, ואין חשש לבלבול. הוועדה דנה גם בהצעת הא' גרינברג ושבטיאל סיקור, אך התקשתה לקבלה.

הא' טור-סיני: העיתונאי משקף בעניין זה.

הגב' גרב'ל: חשוב להעיר, ש-cover כאן מוסב רק לעיתונאים, ולדעתי כאן שיקוף לא טוב. אנו אומרים, למשל: מאחרו משקף את המצב, אבל זה מושג אחר. סיקר אף הוא יהיה קשה. אני מציעה להשתמש בפועל פיתב. הכוונה לפעולה המוגמרת, שבאה כתוצאה מאותה פעולת סיקור.

הא' דותן: הביטוי הזה מקובל לעניין אחר: לכתב — לכתוב רפורטז'ה, כתבה. הכיתוב יכול לבוא, אחרי שהעיתונאי "כיסה" את המאורע, אבל אינו הכרחי. כיסוי אינו מחייב כתיבת רפורטז'ה. גם אפשר "לכסות" מאורע בתצלומים, ואין כאן כיתוב.

הא' קרוא: המלים שיקוף וסיקור אינן מוסרות את תוך המושג. ה"כיסוי" של העיתונאי אין פירושו, שהוא דווקא כותב דין וחשבון. לעתים הוא בא ומספר, שלא קרה כלום מן החשיבות. "לכסות" במובן העיתונאי פירושו להסדיר את הדבר, לצאת ידי חובת העיתון כלפיו. לפיכך אני מציע את הביטוי חופף על משקל קומם. יש בזה משום כיסוי, וגם משום מילוי תוכן כמו בחפיפה שבמתמטיקה. אגב, רש"י מפרש את המלה חופף: נוגע ואינו נוגע, וזהו בדיוק מה שהעיתונאי עושה.

הא' לייבל: cover פירושו לבוא למקום או לכמה מקומות, שעניין אחד מתנהל בהם, לראות ולתת מזה מה שאותו איש מוצא לנחוץ. אין שום כוונה לשקף. בכלל אין כאן כתיבה. cover — זו פעולה שלפני הכתיבה. לכן אני מציע לומר פשוט להקיף.

הא' טור-סיני: אולי כדאי, שהוועדה תדון בדבר עוד פעם?

הא' דותן: "כיסוי" הוא ביטוי חדש, והוא הולך ומשתרש. ככל שנתמהמה בהחלפתו, יקשה לעקור אותו. מאחר שלא הושמעו כאן הצעות חדשות, שלא נידונו ע"י הוועדה, אין צורך להחזיר את העניין לוועדה. מציע לערוך הצבעה.

הא' טור-סיני: חופף אינו מביע את הפעולה. מי בעד דחיית העניין לישיבה אחרת?

בעד דחייה הצביעו 10; בעד החלטה היום — 11.

בעד שיקף הצביעו 7; בעד חופף — 1; בעד סיקר — 9; בעד

הקיף — 8.

הא' שמיר: מדוע לא נניח כיסוי?

בעד כיסוי הצביעו 6.

הא' טור-סיני: מי עכשיו בעד ההצעה לדחות את העניין לישיבה אחרת של המליאה?
הרוב הצביעו בעד דחיית העניין לישיבה אחרת.

הא' דותן : המלה הבאה היא :

Schlager — יהלום

מלה לועזית זו משמשת גם בעברית כצורתה "שלאגר", ורבים הדורשים להחליפה בביטוי עברי. לוועדה נראתה הצעת הא' סדן יהלום, גם בגלל קרבת השורש הלם לביטויים הלועזיים (Schlager בגרמנית, hit באנגלית), וגם על שום שה"שלאגר" מתאים (הולם) לטעמו של הקהל. חברים אחדים התנגדו ליהלום, משום שיש לו משמעות אחרת, ובייחוד משום ש"שלאגר" הוא דבר זול ואינו ראוי להיקרא בשם אבן טובה. הא' כהן ולייבל הציעו הַלְמוֹן, שיש לו כל היתרונות שביהלום, ואין בו מגרעותיו. הא' פאיאנס ופרץ הציעו הַלְמוֹן ע"מ [19]. הוועדה עומדת בהצעתה יהלום בעיקר משום שאין זה חידוש מלאכותי. הא' לייבל : כתוב כאן בהודעה, שהצעת הַלְמוֹן. הצעתי גם צורה אחרת, שתביע את הפעולה יחד עם הדבר הפועל : מַהְלוֹם. אני מציע עכשיו גם הַלְמוֹן.

הא' שפאן : אם יוחלט להשתמש בשורש הלם, אני מציע להשתמש בהלם.

הא' ריבלין : יהלום יפה מדיי בשביל "שלאגר". או "הולם" או "הלים".

הגב' גולדברג : אינני רואה פגם, אם השם יהיה מבדח קצת. יהלום יתקבל על הקהל יותר טוב מאשר המלים בסיום — [1]. בעניין כזה אין למצוא מלה בכובד ראש.

הא' ייבין : הצעתי נְכִי, שאיננו יקר כמו יהלום. נְכִי על משקל נְהִי.

הא' טור-סיני : השורש נכה משמש לגרימה של מכה, שבר, ואין כאן שבירה של גוף. השורש הלם בוודאי מתאים, ועלינו לבקש רק את הצורה המתאימה. יהלום יפה מדיי, והצורה מחוכמת מדיי. היהלום בתודעה שלנו איננו קשור בהלם. הצורה הֶלֶם הייתה מתאימה, אלא שיש צורך גם בצורת רבים, והיא קשה.

הא' גרינברג : על דברים מעין אלה היו נוהגים לומר כפתור ופרח. אולי נוכל לקרוא לכך כפתור ?

הא' אברמסון : שמא נשאר "שלאגר", ולא נחדש מונה ?

בעד יהלום הצביעו 5 ; בעד הַלְמוֹן — 4 ; בעד הולם — 5 ;

בעד מהלום — 7 ; בעד מהלם — 5 ; בעד פפתור — 11.

הא' טור-סיני : או שנדחה ההצבעה לישיבה אחרת, או שנצביע עוד הפעם. כל החברים רשאים להצביע.

הא' דותן : כפתור היא הצעה חדשה, שהועלתה לפני דקות אחדות. היא לא נדונה בוועדה וגם המליאה לא הספיקה לדון בה כהלכה. מציע שהוועדה תדון בכל העניין פעם נוספת ותעיין בהצעה כפתור ובהצעות אחרות שהושמעו כאן.

הא' בן-חיים מציע, שיובאו למליאה שלושה מונחים, שלהם רוב הקולות בוועדה.

בעד הצעת הא' דותן ובן-חיים הצביעו 12.

ה ה צ ע ה נ ת ק ב ל ה .

ג. הא' טור-סיני מברך את ד"ר אורמיאן, חבר הוועדה למונחי החינוך, ומבקש ממזכיר הוועדה להסביר את המונחים העומדים לדיון.

הא' מדן : הרשימות המוגשות לאישור הן שני החלקים הראשונים למילון מונחי החינוך, והם : א. מונחים בתורת החינוך ; ב. מונחים בתורת ההוראה. שתי הרשימות הוכנו בעבודה ממושכת של הוועדה למונחי החינוך, שנתמנתה עוד בימי ועד הלשון ועשתה את עיקר עבודתה במסגרת הישנה, ואף שלחה אחרי שתי קריאות חוזר אל חברי ועד הלשון ודנה בהערותיהם. עבודתה בשתי הרשימות האלה נמשכה בימי האקדמיה.

חברי הוועדה היו:

מטעם ועד הלשון והאקדמיה ללשון העברית: האדונים א"א אורבך (משבט תשט"ו והלאה), האדונים זאב בן־חיים (עד שבט תשט"ו), י"י ריבלין;

מטעם האוניברסיטה העברית: האדונים צבי אדר (עד טבת תשי"ד), יעקב כ"ץ (מטבת תשי"ד והלאה);

מטעם משרד החינוך והתרבות: האדונים אברהם אבן־שושן, א"א אורבך (עד שבט תשט"ו, ומשנבחר לחברי־יועץ באקדמיה ללשון העברית, השתתף בוועדה כבא־כוח האקדמיה), חיים אורמיאן, פינחס שלזינגר.

בדיון בפרק "אמצעי המחשה" השתתף הא' מ' שפירא כמומחה.

מוזכר הוועדה במשך כל דיונה הנ"ל הייתי אני.

רשימת המונחים הלועזיים הוכנה ע"י הא' ח' אורמיאן, חוץ מן הפרק "אמצעי המחשה", שהוכן ע"י הא' מ' שפירא.

בפרק תורת החינוך דנה הוועדה בשלוש קריאות ב־16 ישיבות מרחשוון תשי"ג עד טבת תשט"ו. בכסלו תשט"ו נשלח הפרק בחזור לכל חברי האקדמיה ולאנשי מקצוע, ובקריאה האחרונה דנה הוועדה גם בהערות, שנתקבלו על החזור מן האדונים ש' אירמאי, ע' איתן, א' דותן, ש' ייבין, י' כהן, נ' סלושץ ומאנשי מקצוע.

בפרק תורת ההוראה דנה הוועדה בשלוש קריאות ב־26 ישיבות בין סיוון תשי"ג לתמוז תשט"ז. בתשרי תשט"ז נשלח הפרק בחזור לכל חברי האקדמיה ולאנשי מקצוע, ובקריאה האחרונה דנה הוועדה גם בהערות, שנתקבלו על החזור מן האדונים ש' אירמאי, ע' איתן, י' בורלא, ד"צ בנעט, נ' ברגרין, ש' ייבין, ד' לייבל, נ' סלושץ, ד' שמעוני ז"ל ואנשי מקצוע.

בכסליו תשי"ט נשלחה הודעת סיכום של שתי הרשימות, ולפי הערות חברי האקדמיה על הודעה זו נעשו ברשימות תיקונים מספר, והם רשומים בהודעה שנשלחה לקראת ישיבה זו. בראש הודעה זו רשומים כעשרים מונחים משתי הרשימות, שהמעירים תבעו להעלותם לדיון במליאה, ומקצתם שאף הוועדה עצמה לא רצתה להכריע בהם וביקשה להביאם לדיון כאן. יש בהם גם מונחים, שאינם מיוחדים למקצוע החינוך, אלא הם עניין לשימוש הכללי, ובאו ברשימות אלה, משום שיש למקצוע החינוך צורך בהם. ואלו הם:

חֲנִיכִי — erziehbar, educable

האדונים לייבל ומירסקי מציעים במקומו ב־חינוך או ב־חינוך. מנימוקי הא' מירסקי: חניך עניינו תלמיד מתחנך, ולפי זה מחניכי משתמע משהו מעניינו של החניך, ולא התכונה להיות מוכשר לקבל חינוך. ואמנם הוועדה הציעה תחילה שתי הצעות: ב־חינוך או חניכי. יש לשים לב לכך, שהמונח educability תורגם לחניכיות, ואין מערערים עליו, אע"פ שהוא גזור מן חניכי.

הא' טור־סיני: היש צורך בתואר חניכי? ב־חינוך עברי ונאה.

הא' אורמיאן: זהו תואר המבטא, שהחינוך פעולה אפשרית היא לגבי אדם מסוים, עצם התכונה שניתן לחנך אדם זה. גם הוועדה הציעה ב־חינוך וב־חינוך. הקושי היה בתרגום educability.

הא' איתן: אין ספק, שאם נתקבל חֲנִיכִיּוּת, ישתמש הקהל בתואר חניכי גם אם אינו כתוב ברשימה. מכאן ההצעה להביא גם ב־חינוך גם חניכי לבררה, וכשם מופשט — רק חֲנִיכִיּוּת.

הא' ייבין: אי אפשר לומר חניכי — educable, כל זמן שיש חניך.

הא' שלי: הואיל וגם חניך יכול שידברו בו כבמי שהוא educable, ואי אפשר יהיה לומר חניך חניכי, מוטב לנקוט את הצורה הקלאסית ברחינוך.

הא' טור-סיני: התברר, שמטעמים שונים חניכי במשמעות זו בלתי אפשרי. חניכי — תואר מן חניך.

הגב' גרבל: לדברי הא' אורמיאן דבר זה מוטב גם על תכונה. אי אפשר לומר, למשל, שאינסטיגט ברחינוך או חניכי.

הא' שמיר מבקש, שיוחלט ברחינוך ובנקבה בתחינוך.

בעד ברחינוך הצביעו 24.

נתקבל: ברחינוך.

הא' שירמן: מאחר שבוטל חניכי, יש מקום לדון על חניכיות. אולי מוטב לומר: חנוכיות.

הא' טור-סיני: אם קבענו שחניכי אינו מתאים, רצוי למצוא מלה אחרת. אלמלא "וירק את חניכיו" — היה חניך הצורה הטובה לכך. אולם אם חניך אינו אפשרי, לא נוכל לומר גם חנוכיות. חנוכיות אינה טובה, כי היא מביעה יחס, ולא דווקא כושר.

הא' בן-חיים: מבקש משפט, שבו יבוא המונח educability.

הא' אורמיאן: High educability of Jewish children.

הא' בן-חיים: אפשר להשתמש במשקל קטול גם לפאסיב. לכן כושר-חינוך אינו רע בעיניי כלל.

הא' אורמיאן: כושר התחנכות עדיף.

הא' לייבל: חניכיות מתאימה בכל זאת לעצם העניין. חניך — יש לו תכונות מסוימות, והן חנוכיות.

הא' גרינברג: אי אפשר לומר כושר התחנכות.

הא' דותן: אולי מוטב הכושר להתחנך:

בעד כושר התחנכות הצביעו 14; בעד חינוכיות — 6.

נתקבל: כושר התחנכות.

הגב' גרבל: אם החליטו על כושר התחנכות, הרי מתבטלת ההחלטה על ברחינוך או ברחינוך, וצריך להיות פשוט לחינוך.

הא' טור-סיני: אין צורך לאמור פשוט. כושר אינו פשוט.

הא' מדן: המונח הבא:

עלית — elite

בקריאה קודמת חשבה הוועדה להציע למלה זו עידית, המצויה במקורות לעניין סוג משובח של קרקע, אבל בהשפעת הערות, שנתקבלו על החזור הקודם, ומתוך שיקולים נוספים, העדיפה את ההצעה עילית. הא' ייבין הציע לחזור אל ההצעה עידית ולהביא את העניין להכרעת המליאה.

הא' אורמיאן: המונח הזה נוגע לשאלה של מטרות החינוך התיכון. האם מטרתה לתת חינוך שווה לכול, או אם מטרתה העיקרית לחנך elite.

הא' טור-סיני: לפי הרגשתי עידית פירושו טיב הדבר, בעוד שעילית — הכוונה בה לשכבה של הטוב ביותר.

הא' לייבל: כאן הכוונה לקבוצת אנשים עליונה, בטיבה, בתכונותיה, ואפשר להסתמך

על מדרש עממי: עלי שבמכתש הוא גם עליון — בידיש: דאס אויבערשטע פון שטייסל. אין לומר דווקא עליית, אלא עליית, צורת נקבה מעלי.

הא' שפאן מציע: בני עלייה.

הא' מלמד: בני עלייה, המצוי בספרות מציינ גם שכבה מסוימת. עילית — שם יותר מופשט.

הא' גרינברג מציע: אנשי מעלה.

הא' אורמיאן: הוועדה ראתה להעדיף עילית על עידית. עילית — שכבה מנהיגה באומה; עידית — הטובים ביותר. המנהיגות הנאצית — הייתה עילית במדינה, אבל לא דווקא עידית. ההצעה בני עלייה הייתה בפני הוועדה, אבל רצוי מונח של מלה אחת.

הא' מדין: הנימוק, שהעלה הא' אורמיאן נגד עידית, כוחו יפה גם כלפי ההצעה בני עלייה וכלפי ההצעה אנשי מעלה, שהרי העילית לא תמיד מורכבת מבני עלייה ומאנשי מעלה, אלא פעמים מבני אדם, שהצליחו באמצעים שונים להגיע להיות השכבה העליונה בציבור.

הא' ייבין: אינני רואה את ההבדל, שהעלה הא' אורמיאן ואשר ביטא הא' מדין. לשכבה עליונה של החברה יש לנו מונח עברי, לקוח אמנם מחקלאות, עידית (וזיבורית). אינני רואה כל צורך לחדש מונח.

הא' איתן: יש ספק, אם נכון הפירוש, שניתן ל-elite. נראה לי, שבמלה זו תמיד הכוונה לשכבה מובחרת, מצוינת. כל אדם קורא elite למה שהוא חושב למעולה. בדוגמה של ד"ר אורמיאן — הנאצים שקראו לעצמם elite, ראו עצמם כמעולים, כמובחרים. מי שלא היה סבור כך, לא קרא להם elite.

הא' טור-סיני: אם elite פירושו מבוחר, למה לא נאמר מבחר? נצביע על ההצעות: עידית, עילית, מבחר, אנשי מעלה ובני עלייה.

בעד עילית הצביעו 13; בעד עידית — 4; בעד אנשי מעלה —

7; בעד בני עלייה — 3; בעד מבחר 4.

נ ת ק ב ל : ע י ל י ת .

ד. הא' טור-סיני מציג את האדונים סואן ושלז, המומחים שהשתתפו בוועדה למונחי הביטוח. הא' איתן: הוועדה למונחי הביטוח עבדה שנים אחדות, וחבריה היו האדונים ע' איתן וי' פרץ מטעם האקדמיה, והאדונים מ' אופיר, א' סואן וי' שלז כמומחים. מזכיר הוועדה היה הא' ר' ספן. הוועדה שלחה את הצעותיה בחוזרים באדר א' תשי"ז ובשבט תשי"ט והודעת סיכום לאחר הקריאה האחרונה (בחודשי סיוון תשי"ז — טבת תשי"ח וניסן—תמוז תשי"ט), שבה נדונו הערותיהם של האדונים אירמאי, אסטרמן, בן-חיים, דותן, זיידל, ייבין, לייבל, מדין, מירסקי, שלי ומומחים למקצוע. אחר הודעת הסיכום שוב נתקבלו הערות חשובות, ובדיון מחודש קיבלה הוועדה את רוב הצעותיהם של המערערים. בשם הוועדה אני יכול לומר, שבא לרשימה שיפור רב ע"י ההצעות החדשות. נשארו לדיון רק שלושה מונחים:

ביטוח מלוא ימים — whole life insurance; Todesfallversicherung

הכוונה לביטוח חיים, שבו סכום הביטוח משתלם רק עם מות המבוטח. הגרמני אומר בפירוש Tod, אבל לדעת אנשי המקצוע רצוי, כבאנגלית, להימנע מזכר מוות או פטירה. על ההצעה ביטוח מלוא ימים בא ערעור, בנימוק שזה מליצי. הא' טור-סיני הציע: מלוא חיים, שקרוב יותר לביטוח חיים. הא' מדין הציע: ביטוח ליום אחרון.

הא' מלמד מציע: ביטוח לאחר אריכות ימים.

הא' סלושץ מצטרף להצעה ביטוח ליום אחרון.

הא' טור-סיני: זה ביטוי יפה, אבל מליצה.

הא' בן-חיים: האם מצאנו צירוף כזה — מלוא חיים? דומה אני שהביטוי מלוא חיים מוטעה; מלוא ימים פירושו: נתמלאה, שלמה, מכסת הימים שהוקצבה לאדם, ומוטב להשתמש בביטוי הקדמון, עם כל הציוריות שבו, מליצור צירוף כלאיים.

הא' אברמסון: אף אני הצעתי: מלוא חיים. על ביטוח מלוא ימים יש להעיר, שאחרי "מלאו ימינו" וכדומה בא תמיד המשלים "כי בא קצנו" וכו'.

בעד ביטוח מלוא חיים הצביעו 13; בעד ביטוח ליום אחרון — 6.

נתקבל: ביטוח מלוא חיים.

הא' איתן: השאלה הבאה היא:

loss of profits insurance; business interruption insurance (Am.);

Betriebsunterbrechungsversicherung, Chômage-Versicherung, Versicherung gegen Gewinnentgang

הוצעו שתי הצעות לבררה: ביטוח בטיילה, ביטוח שבת. מדובר בביטוח מפני ההפסד, הנגרם ע"י הפסקת עבודה בעסק או בבית-ר בגלל שרפה וכדומה. הוועדה הציעה: ביטוח בטיילה. מר שלי מציע: ביטוח שבת.

הא' אורבך: מציע בטלה במקום בטיילה.

הא' בנעט: שבת לא טוב, כי יחשבו שבא מעניין שביתה. מוטב: בטלה או פטיילה.

הא' דותן: בטלה היא גם חוסר עבודה, חוסר התעסקות (אדם בטל ממלאכתו). האם לא קיים גם ביטוח מפני בטלה, בהוראה זו? אם כן יגרום הדבר בלבול.

בעד ביטוח במלה הצביעו 17.

נתקבל: ביטוח בטיילה.

הא' איתן: המונח הבא:

cover; Deckung; couverture

ההגדרה: הגנה מנזק. לאחר ששילמתי את הפרמיה, אני מוגן מנזק, ותעודה זמנית — cover note — מאשרת, שאני מוגן, מקבל פיצוי בשעת נזק. הוועדה הציעה לזה כיסוי, היינו, סכינה, הגנה. הואיל ומקובל לכך בידי קצת אנשי ביטוח המונח כיסוי, בחי"ת, מובא העניין להכרעה כאן. השורש חסה תפוס לעניין אחר בחוק, ומר שלי יסביר זאת.

הא' שלי: עצם הגנה מנזק אינה מדויקת. אין הגנה בפוליסה מפני הנזק, כי אי אפשר להגן מפניו. הנזק יקרה, אם נגזר שיקרה, אלא שהביטוח מכסה במידה מסוימת הוצאותיו של הניזק. הרי זה באמת כיסוי, כדרך שמדברים על כיסוי בבנק להמחאות. ואין צורך לחדש כאן, כיסוי אין לקבל, כי פירושו בחוק privileged. אני מציע לאשר כיסוי.

הא' לייבל: ההגדרה היא: הגנה למקרה של נזק. במקום כיסוי אני מציע מגן.

בעד כיסוי הצביעו 17.

נתקבל: כיסוי.

נתאשרה כל רשימת מונחי הביטוח.¹

1 הרשימה מתפרסמת בראש כרך זה של "זיכרונות האקדמיה". הודעה עליה נתפרסמה ב"רשומות", בילקוט הפרסומים 861, מיום ז' באב תשכ"א, עמ' 1730.